Przesyłka opłacona ryczałtem

AIDAS

VILNIAUS LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS
eina tris kartus savaitėje
DUODA NEMOKAMUS PRIEDUS
Ūkininkams — „ŪKININKĄ"
Vaikams — „VARPELĮ"

Nr. 38 (120) | Vilnius 1939 m. kovo 30 d. (ketvirtadienis) | Antri metai

Šiame numeryje

Sudaryta nauja Lietuvos vyriausybė su generolu Jonu Černiumi priešakyje.

IKI PASKUTINIO KRAUJO LAŠO

Gerai žinome, ką Lietuva, o podraug ir visa lietuvių tauta, pergyveno šio mėn. 21—23 dienomis. Tai buvo labai liūdni, tragiški įvykiai, kuriems praėjus gyvenimas vėl panedaugi grįžta į senas vėžes, vėl eina savo keliu. Kitaip ir būti negali. Kas mirė, tegul ramiai ilsisi, o kas liko gyvas, tegul kiek galėdamas darbuojasi. Kad Klaipėda ir savo gyventojų tautine sudėtimi ir geografiniu atžvilgiu turėtų priklausyti ne kam kitam, o tik Lietuviai, nėra jokių abejojimų. Tačiau kelių šimtų metų vergija, svetimųjų jungas savo padarė ir todėl Lietuva vėl neteko Klaipėdos. Ar tik laikinai, ar gal ilgiems metams—nieks negali spėlioti. Galvojant realiai, šiuo metu lietuvių tautai nėra laiko dejuoti ir aimanuoti prie Klaipėdos karsto, bet pirmoje eilėje reikia saugoti savo valstybės neliečiamybę, sienų pastovumą.

Kalbėdami apie tai, su džiaugsmu galime pažymėti, kad sunkiomis visai tautai valandomis, lietuviai vieni kituose neieškojo tos nelaimės kaltininkų, bet suglaudę eiles visi, kaip vienas, pasisakė, kad daugiau niekam neužleis nė sprindžio Lietuvos žemių.

Skaudžių įvykių dienomis Kauno spaudoje buvo įdėta visos eilės įvairių idėjinių organizacijų bendras atsišaukimas, o visame krašte prasidėjo skubus ginklavimasis. Buvo mestas šūkis, kad nė vieno vyro neliktų be ginklo, kad kiekviena lietuvio pirkia turi būti tvirtovė, o jos gyventojai — šeima turi būti ginkluota įgula.

Pagaliau šio mėn. 24 dieną visos lietuvių tautos susirūpinimą saugumu apvainikavo vyriausias Lietuvos armijos vadas generolas Stanislovas Raštikis paskelbdamas atsišaukimą į kariuomenę, kuriame tarp kitko pasakė, kad *...jei pavojus liestų dabartines mūsų žemes, o tuo pačiu ir mūsų Tėvynės nepriklausomybę, tai mes jų be kovos jokiu būdu neatiduosime*".

Šitaip iškilmingai prabilo ne eilinis gyventojas, bet visos armijos — visų Lietuvos karo jėgų vyriausiasis vadas, kuris dovanai žodžių nesvaido. Kiekvieno kariuomenės vado žodžius lydi darbai. Ne kitaip bus ir Lietuvoje, Jei vardan taikos, vardan Europos gerovės ir milijonų gyvybių Lietuva sutiko atiduoti Vokietijai Klaipėdos kraštą, tai dar nereiškia, kad ji ir toliau darys kam nors nuolaidų. Priešingai, sprendžiant iš dabartinės nuotaikos Lietuvoje, drąsiai galime daryti išvadą, kad Lietuva daugiau niekam be kovos neatiduos nė mažiausio savo žemių gabalėlio ir prieš 20 metų krauju iškovotą laisvę krauju ir gins.

Šia proga tenka pasakyti, kad juo toliau, juo labiau stipprėja griežtas nusistatymas ginti laisvę ir visose valstybėse, kurioms mažiau ar daugiau gresia vadinamoji vokiečių „globa". *Lietuva, Šveicarija, Belgija, Olandija ir Danija* yra nusistačiusios ne tik neprašyti pas nieką jokios globos, bet visos čia suminėtos valstybės yra pasiryžusios ginti savo laisvę iki paskutiniųjų. Dėl jų pasiryžimo šiuo metu nieks neabejoja. Mažos ir vidutinės tautos juos labiau turi pagrindo visomis jėgomis ginti savo laisvę, kai jos niekam negrasina, nieko nepavergia, kitų tautų atžvilgiu imperialistinės politikos neveda.

Tiesa, iš kai kurių didžvalstybių politikų kartais tenka užgirsti nuomonė, kad esą mažos tautos negalinčios didžiosioms trukdyti. Užsiminus apie tai reikia pasakyti, kad mažas dideliam niekuomet netrukdo, tik jis nori gyventi. Juo labiau nori gyventi mažosios tautos. Gal jos kare ir sukluptų, pralaimėtų, bet šiuo metu geruoju savo laisvės neišsižadės, gins ją iki paskutinio žmogaus.

Visi jaučiame vokiečių imperializmo pavojų, žinome dideles jo jėgas, bet baimės laikotarpis jau praėjo ir mažos valstybės geruoju nesiduos tam imperializmui, jo „globos" neprašys.

Liūdnas čekų ir slovakų likimas, kurių žemėse jau šeimininkauja svetimieji, tinkamiausiai įspėjo kitas tautas dar stipriau suspausti rankose šautuvą, kad būtų kuo gintis, kai ateis reikalas.

Naujas Lietuvos premjeras generolas JONAS ČERNIUS

Naujas Lietuvos premjeras generolas *Jonas Černius* yra gimęs 1898 metais. Baigęs Panevėžio gimnaziją, jau 1919 metais stojo į Lietuvos kariuomenę savanoriu. Karui pasibaigus studijavo Vytauto Didžiojo universitete, vėliau baigė aukštuosius karininkų kursus. Po to studijavo Belgijoje karo inžineriją. Iš Belgijos išvyko į Prancūziją ir 1932 metais baigė karo akademiją Paryžiuje.

1935 metais sausio 1 dieną buvo paskirtas Lietuvos kariuomenės generalio štabo viršininku.

Sudaryta naujoji Lietuvos vyriausybė

Kovo 26 d. atsistatydino Lietuvos vyriausybė—ministrų kabinetas. kurio pirmininku buvo kun. Vladas Mironas. Valstybės Prezidentas A. Smetona atsistatydinimą priėmė ir naująją vyriausybę sudaryti pavedė generalinio štabo viršininkui brigados generolui *Jonui Černiui*.

Kovo 28 dieną naujoji Lietuvos vyriausybė jau buvo sudaryta ir Valstybės Prezidento patvirtinta. Jos sudėtis tokia:

Ministras pirmininkas (premjeras) — brigados gen. *Jonas Černius*, vicepremjeras—*Kazys Bizauskas*, užsienių reikalų ministras — *Juozas Urbšys*, vidaus reikalų ministras — brig. gen. *Skučas*, švietimo ministras—dr. *Leonas Bistras* teisingumo ministras — doc. *Antanas Tamošaitis*, susisiekimo ministras — inž. *Germanas*, krašto apsaugos ministras, brig. gen. *Kazys Musteikis*. žemės ūkio ministras — agr. *Jonas Krikščiūnas*, finansų – atsargos generolas *Sutkus*.

Kaip matyti, šią naująją Lietuvos vyriausybę sudaro įvairių srovių žmonės.

Naujoji vyriausybė kovo 28 d. buvo prisistačiusi Valstybės Prezidentui. Ministras pirmininkas gen. J. Černius ir Valstybės Prezidentas A. Smetona pasikeitė kalbomis. Po to buvo bendrai pasikalbėta apie artimus naujosios vyriausybės uždavinius.

Lietuvos kariuomenės vado atsišaukimas

Prajusią savaitę, kada Lietuvai teko pergyventi labai skaudus momentas, į Lietuvą buvo nukreiptas visos Europos žvilgsnis. Beveik visuose laikraščiuose buvo plačiai informuojama apie įvykių eigą, pažymint, kad lietuviai, atsisakę Klaipėdos, daugiau savo žemių be karo neatiduos. Ypač didelį įspūdį kaip visoje Lietuvoje, taip ir užsienyje, padarė vyriausiojo Lietuvos kariuomenės vado, generolo Raštikio atsišaukimas į kariuomenę.

Žemiau dedame didesnę šio atsišaukimo dalį, iš kurios matyti, kokia ryžtingumo nuotaika yra šiuo metu Lietuvoje. Generolas Raštikis tarp kitko sako:

„Kariuomenė visada buvo ir yra bene patriotiškiausias junginys visame tautos kūne. Tautos nepriklausomybės gynimas yra mūsų svarbiausias uždavinys.

Todėl, kada ateis reikalas ginti Lietuvos nepriklausomybę, mūsų tarpe neatsiras nė vieno, kuriam kiltų bet kokių abejojimų dėl tokio uždavinio reikalingumo ir naudingumo. Mes gerai žinome, kad nepriklausomybė yra brangiausias tautos turtas, kuris turi būti ginamas visomis priemonėmis, t. y. ir ginklu. Šioje kovoje geriau yra garbingai žūti ar net tą ginkluotą kovą prieš stipresnį priešą garbingai pralaimėti, bet tik bejėgiškai nepasiduoti. Kodėl? Todėl, kad tokioje kovoje pralietas kraujas bus naši dirva, iš kurios išaugs naujos jėgos ir nauji argumentai kovoje už savo tautos laisvę ir nepr klausomybę. Štai kodėl mes neabejojame dėl savo nepriklausomybės ir nebijome viešai ir atvirai pasakyti, kad jei pavojus liestų dabartines mūsų žemes, o tuo pačiu ir mūsų Tėvynės nepriklausomybę, tai mes jų be kovos jokiu būdu neatiduosime.

Mūsų didelis pageidavimas būtų kad visi be išimties mūsų tautiečiai nenusimintų ir nenustotų vilties, drąsos ir pasitikėjimo savimi.

Ryžtingai turėsime pergyventi šį labai rimtą mūsų Tėvynei momentą, turėsime prisitaikinti prie naujų gyvenimo sąlygų ir toliau dirbti ir budėti. Šie svarbūs įvykiai privers daug ką iš mūsų tautiečių rimčiau pagalvoti apie bendruosius visos tautos ir valstybės reikalus, apie realų ir radikališką visų mūsų jėgų subūrimą bendram visos Tėvynės labui, kad bendromis jėgomis greičiau padarytume savo Tėvynę kultūringą, atsparią ir saugią."

Kas darosi Klaipėdos krašte

Klaipėdos krašte jau pabaigta perdavinėti vokiečiams valdinės įstaigos. Tų įstaigų valdininkai keliasi Lietuvon. Taip pat bėga iš Klaipėdos krašto lietuviai darbininkai, buvę šauliai, lietuviškų organizacijų nariai ir žydai. Lengviau išsikelti valdininkams, nes jiems leidžiama daugiau išsivežti pinigų ir šiaip visokio turto. Darbininkai daugelyje vietų išleidžiami sunkesnėmis salygomis: jie visai mažai ką gali išsivežti. Aštriausiai kontroliuojami žydai. Jiems neleidžiama išsivežti jokio turto — išleidžiami kaip stovi, atimami jų visi pinigai.

Pabėgėliams globoti Kaune ir visame Klaipėdos krašto pasienyje įsteigti globos punktai, kur pabėgėliai registruojami ir jiems teikiama visokia parama.

Nuo kovo 23 d. nustojo Klaipėdoje ėję visi lietuvių laikraščiai — du lietuvių ir vienas vokiečių kalba. Nuo kovo 25 d. sulaikytas visų lietuviškų organizacijų veikimas. Kai kurie Kauno laikraščiai rašo, kad vokiečių administracijos organai leisią įkurti vieną lietuvių organizaciją, kuri rūpintųsi Klaipėdos krašto lietuvių kultūriniais reikalais ir lietuvių mokyklomis. Ta organizacija galėtų periimti buvusių lietuvių organizacijų turtą.

Į Klaipėdos krašto įstaigas skiriama daugiausia iš Vokietijos atvežti valdininkai.

Vokiečiai grąžins Lietuvai Klaipėdoje paliktą turtą

Klaipėdos perleidimo reikalams Lietuvos skirtas komisaras direktorius Norkaitis pranešė, kad vokiečiai nedarysią jokių kliūčių Klaipėdos krašte pasilikusiems Lietuvos valdininkams išvažiuoti į Lietuvą. Kiekvienam valdininkui be leidimo leidžiama išsivežti po 1000 litų ir visą savo mantą. Didesnėms sumoms išsivežti reikės gauti leidima. Vokiečių telegramų agentūra pranešė, kad Vokietija grąžinsianti Lietuvai jos Klaipėdos krašte paliktą turtą.

Tuo tarpu nežinia, koks Lietuvos turtas ir kaip bus grąžintas. Lietuva yra davusi Klaipėdos krašto pramonei ir žemės ūkiui keliolika milijonų litų paskolų, Žemės Bankas yra pastatęs ištisą darbininkų miestelį, „Maistas" turi didžiules skerdyklas ir šaldytuvus, kuriuose Klaipėdos perdavimo metu buvę už 2 mil. litų mėsos gaminių. Be to, Žemės Bankas buvo nupirkęs porą didelių lentpiūvių, kuriose buvo suvežta daug miško medžiagos. Lietūkis turi didelį elevatorių (grūdų sandėlį) ir prekių sandėlius, kuriuose buvo paruošta daug grūdų eksportui ir sukrauta labai daug iš užsienio įvežtų prekių (trąšų, cemento, mašinų, naftos ir kit.). Taigi Lietuvos turtas Klaipėdos krašte kovo 23 dieną galėjo būti skaičiuojamas dešimtimis milijonų litų. Taigi to turto grąžinimu Lietuva yra labai susidomėjusi. Atrodo, kad bus pasiektas susitarimas bent dėl daugumos šio turto grąžinimo Lietuvai.

Vokiečių spauda apie santykius su Lietuva

Vokiečių laikraštis „Berliner Boersen — Zeitung" rašo, kad Lietuva, grąžindama Klaipėdą, pašalinanti paskutines kliūtis taikiam Lietuvos — Vokietijos bendradarbiavimui. Klaipėdos grąžinimas esąs naujas indėlis taikos naudai. Klaipėdos sugrąžinimu esąs baigiamas netaikus laikotarpis ir atstatoma taiki tautiniais, politiniais, humaniškais ir istoriniais dėsniais paremta padėtis.

Kitas vokiečių laikraštis „Frankfurter Zeitung" rašo, jog Klaipėdos krašto klausimas buvęs pakankamai pribrendęs. Tai žinoję ne vien tik vokiečiai, bet taip pat ir užsienis. Todėl paskutiniu metu nekreipta daug dėmesio į Klaipėdą; daug svarbesni ir reikšmingesni įvykiai jaudinę Vakarų valstybes. Klaipėdos problema buvusi beveik aiški ir pribrendusi, todėl buvusi labai lengvai ir taikingai išspręsta. Juo labiau, kad šis klausimas labai kliudydavęs normaliems lietuvių — vokiečių santykiams plisti. Šiuo aktu Lietuvos savarankiškumas ir nepriklausomybė nė kiek nepažeidžiami. Priešingai, sutvarkius šią vienintelę Lietuvos — Vokietijos nesantaikos problemą, esama daug perspektyvų geriems kaimyniniams santykiams.

Po „sunkaus" darbo reikalingas poilsis

Telegramų pranešimu, Vokietijos kancleris Hitleris šiomis dienomis buvo sustojęs Miunchene, o iš čia nuvyko į savo nuolatinę gyvenamąją vietą į Berchtesgadeną. Spėjama, kad Hitleris čia išbus kelias savaites ir per tą laiką kokių nors naujų sukrėtimų laukti netenka. Jei įvyks kas naujo, tai tik po balandžio 20 dienos, kada Hitleris paminės savo 50 metų amžiaus sukaktuves.

Tuojau po Čekijos okupacijos išvyko į Italiją maršalas Geringas, o į Graikiją išvažiavo propagandos ministras Gebelsas.

Kaip matome, po „sunkaus" darbo vokiečių vadai išvyko pasilsėti.

KULTŪRINĖS ŽINIOS

Jonui Biliūnui 60 metų

Žymių žmonių sukaktis minėti įprasta ir naudinga: ta proga prisimename iš atminties beišnykstančias žinias apie minimuosius žmones ir pasimokome ko nors gero iš jų gyvenimo bei darbų. Savo geruosius ir kilniuosius tuo būdu minėdami, su jais lyg ir bendraujame.

Šiemet kovo mėnesio pradžioje suėjo 60 metų nuo mūsų rašytojo Jono Biliūno, seniai jau mirusio, gimimo dienos. Tai buvo žmoniškumo kupinas vargšų žmonių gynėjas ir užtarėjas, per savo trumpą gyvenimą perėjęs visą eilę dvasinių audrų.

Paklausykime, ką sako savo atsiminimuose apie Joną Biliūną žinomas mūsų rašytojas anykštėnas A. Vienuolis:

„1879 m. kovo mėn. 3 dieną Anykščių parapijoje, Niūronių kaime, Zuzanos Gražytės-Biliūnienės ir Jono Biliūno, pasiturinčių ūkininkų šeimoje gimė berniukas. Priėmusi jį kaimo bobutė susirūpino naujagimio silpnumu. Susirūpino ir tėvai. Ant greitųjų pakvietė kūmus ir tą pačią dieną nuvežė į Anykščius ir pakrikštijo Jonu. Vardo ilgai neteko rinktis nes Niūronys iš seno garsėja savo Jonais: mat, kelią iš Niūronių į Anykščius saugojo net penki šv. Jonai: prie Vorio, Vorelio, Elmos, Piestupio ir Anykštos. Niekur visoje apylinkėje nebuvo tiek daug Jonų kiek Niūronių kaime.

— Ė tai jau ne kas kitas, kaip Niūronių Jonai atgieda!

Plačiai garsėjo Niūronių Jonai, o vienas jų net ir nemirtingas paliko.

Ir augo Biliūno Jonukas silpnutis, gležnutis, kaip Pavarės beržėlis. Negreit jį ir ganyti tėveliai išleido.

— Nebus iš jo, tėvai, artojo, nebus: mažutis, silpnutis toks, kaip mūsų jaunasai kunigėlis — nekartą kalbėdavo motina tėvui. Pagaliau vieną pavasarį išleido Biliūnai savo Jonuką į pirmąją mokyklą — žąsų ganyti...

Niūronių paliūnėse ir šiandien, regis, čia gamta gyvena šimtą metų atsilikusi, o jau J. Biliūno laikais buvo tikra dausa. Ir šiandie čia pamatysi ir juodųjų gandrų ir laukinių karvelių pulkus; iš Šimonių girių atklysta stirnų briedžių ir dar tebekeri ąžuolai šimtamečiai"...

Tai tokioje aplinkoje augo būsimasis rašytojas. Neilgai jam teko ganyti. Paūgėjus tėvai nusprendė savo silpniausiąjį sūnų išleisti į kunigus. Artojo iš silpnasveikačio sūnaus nesitikėjo galėsią susilaukti, tai norėjo sūnaus kunigo. Nuvežė į Liepoją. Čia praėjo metai, antri ir treti. Jonukas ėjo iš klasės į klasę. Bet kai perėjo į ketvirtą klasę, mirė Jonukui abudu tėvai. Tuomet likę broliai pareikalavo, kad Biliūnas stotų į kunigų seminariją. Tačiau jaunam mokiniui Jonukui pavyko dar išprašyti pora klasių, o kai tas išėjo, griežtai atsisakė stoti seminarijon ir pareiškė neturįs pašaukimo būti kunigu. Dabar Biliūną visi ėmė kalbėti. Vadino jį bedieviu, cicilikų, parmazonu. Pagedo Biliūno santykiai taip pat su klebonija ir draugais. Visi nuo jo nusigrįžo. O broliams atėjo į galvą mintis priversti Joną atlikti viešą išpažintį J. Biliūnas su tuo brolių reikalavimu nesutiko, tad savitarpio santykiai dar labiau pagedo. Kiti tėvai, mokę savo vaikus „kunigais", nutarė griežtai uždrausti savo vaikams bendrauti su J. Biliūnu ir skyrium nuvežė savo vaikus į Liepoją. Jono santykiai su broliais ilgainiui taip pagedo, kad jis basas ir vienmarškinis pabėgo iš namų ir jau savo jėgomis mokėsi toliau.

1899 metais Biliūnas baigė gimnaziją. Dar gimnazijos mokiniu būdamas, pasižymėjo savo veiklumu: organizavo įvairius slaptus mokinių darbininkų būrelius ir dirbo visuomeninį darbą. J. Biliūno rūpesčiu Liepojuje buvo surengtas pirmas lietuviškas vaidinimas „Amerika pirty".

Vėliau nuvažiavo į Dorpato universitetą medicinos studijuoti, bet už dalyvavimą darbininkų riaušėse buvo pašalintas su „vilko bilietu".

Po to gyveno kurį laiką Panevėžyje, buvo išvažiavęs į užsienį, kur studijavo prekybos, o paskui literatūros mokslus. Užsienyje sveikata dar labiau pašlijo, ir jis, žmonos lydimas, atvyko gydytis į Zakopaną, iš kur nebuvo jau lemta jam sugrįžti į Lietuvą. O sugrįžti jis labai troško: Mirė 1907 metais lapkričio 25 dieną. Prieš mirdamas rašė viename savo eilėraštyje:

„Kad numirsiu, man pakaskit
Ant Šventosios upės kranto:
Kad matytų kapas sodžių,
Kudikėlis, kur užaugau,
Kad girdėtų tą dainelę,
Motynėlė kur dainavo,
Kai ant kelių mažą migdė
Ar lopšy mane lingavo"...

Tačiau grįžti į savo gimtinę J. Biliūnui ligi šių dienų vis dar nepavyko.

Tolimo Zakopano senose kapinėse prie pat didžiųjų vartų stovi nedidelis akmens kryželis, pastatytas ant Biliūno kapo. Ten senąja rašyba ant jo paminklo lietuviškai parašyti keli žodžiai primena kadaise troškus jautrų lietuvį į tėviškę grįžti ir dar ligi šiol neįstengus savo gimtinės Šventosios krantais pasidžiaugti.

J. Biliūnas buvo kūrėjas. Jis yra palikęs mums gražių kūrinėlių. Tad šių sukaktuvių proga pravartu nors trumpai susipažinti ir su jo kūryba. J. Biliūno kūryboje ryškūs yra trys laikotarpiai. Pirmajame savo kūrybos laikotarpyje J. Biliūnas rašė apie darbininkų kovas dėl geresnio būvio. Tie jo vaizdeliai pasižymi savo revoliucingumu. Antrajame laikotarpyje J. Biliūnas, metęs revoliucijos priemonę, stengiasi derintis prie gyvenimo. Šiame laikotarpyje jo kūryba pilna gailesio ir užuojautos žmonėms. Jis vaizduoja gyvenimo nuskriaustuosius. Trečiame laikotarpyje rašytojas jau nebepersiima gyvenimo neteisybėmis, pasijunta bejėgis esąs ir su neteisybėmis kovoti negalįs.

Trumpi Biliūno kūrinėliai yra labai pergyventi, atjausti ir nuoširdūs. Jo raštuose pavaizduota nemaža tamsios gyvenimo tikrovės, kuri, perėjusi per J. Biliūno akinius, pasidarė dar tamsesnė ir niuresnė.

1905 metais „Atvirame laiške dailiosios literatūros ir kalbos mylėtojams" J. Biliūnas pats apie save šit kaip sako: „Negaliu pasigirti, kad į tą gyvenimą labai linksmai žiūrėčiau. Teisingiau bus pasakius, kad liūdnom akim į jį žiūriu. Tačiau ir aš daug ko nuo jo laukiu. Jeigu pats daug ko ir netikiu pamatyti, tai vis tik tikiu, kad ateityje žmonės bus daug geresni ir laimingesni, kaip dabar yra".

Iš J. Biliūno raštų trykšte trykšta žmoniškumas ir užuojauta. Per trumpą savo amžių patyręs visokių gyvenimo kartybių, Biliūnas kelis kartus keitė savo įsitikinimus. Bet vienu žvilgsniu jis buvo vienodas visą savo amžių: J. Biliūno asmenybė buvo tauri ir šviesi. Tatai matyti ir jo negausioje, bet labai įvairioje kūryboje, pradedant publicistika ir baigiant trumpomis novelytėmis ir net eilėraščiais.

—as—as

GIMTOSIOS KALBOS REIKALU

I.

Naujai nukalti žodžiai, arba, kaip tai priimta vadinti, naujadarai visada kalbai pageidaujami, nes jie praturtina kalbą. Pageidaujami taipogi naujai sukurti dailūs sakiniai, nes jie pagražina kalbą. Tačiau nei žodžiai, nei sakiniai, kurie sudaryti nevykusiai, kalbai ne tik kad nepageidaujami, bet tiesiog iš jos vejami, nes jie kalbos nepraturtina nei pagražina, bet priešingai, ją nususina, apsunkina. O tokių žodžių ir sakinių, kuriais mūsų kalba „skriaudžiama", žalojama, yra dar daug, o kas svarbiausiausia, kad tuo nesistengiama nusikratyti.

Čia noriu pailiustruoti, keletu pavyzdžių, kaip neatsargiai, tiesiog gal nekreipiant dėmesio į tai, kaip rašoma, daroma skriauda gimtajai kalbai, kuriant tokius sakinius ir juos leidžiant, kaip sakoma, į „platųjį pasaulį."

Kai kurie autoriai savo raštuose vartoja tokius sakinius:

„..Linksmi, išraudę jų veidai, juodos garbanos *iš po į* šoną pakreiptų kepurių šmėkštelėjo pro pajuodusių beržų šakas". (J. Marcinkevičius — „Kražių skerdynės", II tomas, 11 pusl.)

Pavartoti net trys prielinksniai *iš, po, į* greta vienas kito, ir tie prielinksniai pagadino sakinio ir skambumą, ir sklandumą, o svarbiausia, apsunkino sakinio prasmę. Skaitytojas, norėdamas sugauti sakinio prasmę turi būtinai sustoti, pagalvoti, dar kartą paskaityti ir tik tada įstengs kaip reikiant sugauti tą prasmę, kurią norėjo pateikti autorius. O kad autorius būtų pasakęs kad ir šitaip:

a) „...juodos garbanos iš po kepurių, pakreiptų į šoną, šmėkštelėjo pro pajuodusių beržų šakas",

Arba šitaip:

b) „...juodos garbanos iš po pakreiptų į šoną kepurių šmėkštelėjo pro pajuodusių beržų šakas". Galėjo dar kaip nors kitaip sumodifikuoti tą sakinį, bet tik ne taip, kaip jo parašytas. Pavyzdžiui, parašius šitą patį sakinį, kaip antrasis b pavyzdys, galima daug laimėti, nes nereikia kablelių, ir sakinys daug lengviau suprantamas.

Kodėl tas pats sakinys, autoriaus suredaguotas, yra sunkus, sunkiai suprantamas, kaip įprasta vadinti, „griozdiškas?" Todėl, kad jame pavartoti trys prielinksniai ir prikergti vienam žodžiui (šoną), o juk tie prielinksniai reikalingi įvairių linksnių. Prielinksnis *iš* reikalingas kilmininko (iš namų, iš miesto), prielinksnis *po* reikalingas įnagininko (po lova, po vežimu) ir kilmininko (po pietų, po mišių), o prielinksnis *į* eina su galininku (į bažnyčią, į upę).

Kai tuos tris prielinksnius, reikalaujančius įvairių linksnių, pridėjo prie vieno linksnio, tai sakinys išėjo sunkus „gremėzdiškas", sunkiai suprantamas. Iš to išvada tokia: nereikia dėti įvairių prie linksnių (reikalaujančių įvairių linksnių) vienam kuriam nors žodžiui.

Panašių sakinių yra ir kitų autorių raštuose. Pav., 1) „Kai aš girdžiu nesuprantamą pamokslą, man bažnyčioje pasigirsta alkanos vištos ir antys. (taškas!) *Su iš* tolo atlekiančiomis, klykiančiomis raganų pentardomis (Ignas Šeinius — „Tėviškės padangėje, 45 puslapis). Ką autorius norėjo pasakyti šituo sakiniu? Čia taipogi pridėti du prielinksniai prie vieno žodžio, tai užtemdė sakinį. Be to, čia sakinio vidury padėtas taškas, kuris atskiria šalutinį sakinį nuo pagrindinio, kas gramatikos dėsniu jokiu būdu daryti negalima. 2) „Vokiečių telegramų agentūra ir toliau pranešinėja *apie prieš* vokiečius nukreiptus incidentus" (XX amžius, 1 puslapis 1939 III.13 d. 58 nr.), o juk galėjo autorius visai lengvai ir pigiai tos bėdos nusikratyti parašydamas šitaip: „Vokiečių telegramų agentūra ir toliau pranešinėja apie incidentus, nukreiptus prieš vokiečius".

Pasitaiko panašios konstrukcijos sakinių ir vilniškėje spaudoje, Pav. „...Čang-kaišekas traukia *su apie* pusantro šimto tūkstančių kariuomenės..."

II.

Gal man ir nepritiktų kritikuoti tokių žmonių veikalai, kaip J. Marcinkevičiaus, I. Šeiniaus. Juk tai jau žinomi visai lieviškajai visuomenei asmens, rašytojai, net prenmijuotų veikalų autoriai. Bet tegul gi gerb. autoriai nepamiršta ir to, kad jų veikalai skaitomi ne tik Lietuvos visuomenės, bet ir užsienio lietuvių, visų lietuvių, kurie tik moka lietuviškai paskaityti. Tarp tų skaitytojų yra ir vilniškiai lietuviai, kurie gal dar su didesniu pijetizmu skaito juos. Tegul gerb. rašytojai žino, kad vilniškiams lietuviams visa, kas lietuviška, yra brangu, o jei taip, tai brangūs ir šie raštai, kuriuos čia „supeikiau". Branginami juk turi skaitytojoms įtakos, o ta įtaka turi kiek ir neigiamų pusių, ko, tur būt, nenorėtų ir patys autoriai. Ypatingai čia domisi naująja literatūra ir bendrai lietuviškąja spauda mokslus einąs jaunimas. O jaunimas, juk žinia, viską priima už gerą pinigą. Jau buvo atsitikimų, kad mokiniai pasisavino vieno kito autoriaus sakinius ir juos parašė savo rašiniuose, bet tie sakiniai kaip tik pasitaikė panašūs į tuos, kuriuos jau buvau pacitavęs. Taisant tuos sakinius, buvo su mokiniais „nesusipratimų".

Štai kodėl ryžausi „kritikuoti" ir štai kodėl noriu duoti keletą pastabų, kurios, manau, autoriams nepakenks, o nemokančius skirti gera nuo bloga pataisys. O taisyti juk reikia. Negalime tenkintis kitų darbu ir pastangomis, negalime sukrauti viso kalbos taisymo ir tobulinimo darbo mūsų kalbininkams. Visi, kiek kas gali, turime prisidėti prie mūsų bendrinės kalbos ugdymo ir jos tobulinimo.

V. Dasys.

Kaip ir apie ką dainuojame

Daina yra vienas iš tų veiksnių, kuris žmones glaudžiais ryšiais su sieja. Daina ugdo žmogų ir lydi jį senatvėn, o paskui karstan. Tik daina nemiršta taip greit kaip žmogus. Ji pergyvena kartų kartas, iš vienos vietos persikelia į kitą, o kartais keičiasi vystosi, tobulėja. Daina, veikdama žmogų žodžiais ir melodija — kelia jo dvasinį pajėgumą, ugdo jame naujus dvasinius pasireiškimus. Kalbant apie tai, nereikia pamiršti, kad daina yra gyvenimo veidrodis, meniškuosna žodžių ir melodijos rėmuosna įstatytas, lygia dalim daina yra pakopa, žingsnis į naują gyvenimą, naujus darbus bei žygius. Todėl daina, kur ji yra žmonėse gyva, neleidžia tiems žmonėms praskysti svetimos jūros bangose. Daina sulaiko nutautimą. Be tam tikro savito jausmo išreiškimo, be širdžiai ir sielai artimos melodijos, ji išlaiko gyvą ir nesudarkytą kalbą, tos kalbos lytis bei formas. Visai nenuostabu, kad tik daina daugelis tautų išliko gyvų. Visos dainos yra įvairios savo turiniu ir forma. Turinys nusako reikalus, o forma—jausmą. Ir kaip daug įvairių yra reikalų ir jausmų, taip daug yra ir įvairių dainų.

Lietuvių tauta savo dainomis garsi. Jei randasi žmonių, kurie pasako, kad Lietuva yra kryžių šalis, tai galima pasakyti: Lietuva yra kryžių ir dainų šalis. Lietuviuose sunku būtų rasti žmogus, kuris nedainuotų. Mūsų didieji dainiai ir poetai, daug dainų sukūrė, bet mes čia kalbame apie kitas dainas. Mums rūpi čia tos dainos, kurios yra kuriamos nežinia kieno pilkame kaime ir kurios eina iš vieno kaimo ir kitą. Šias dainas vadiname *liaudies dainomis*. Apie jas kiek plačiau čia ir pakalbėsiu.

Pirmiausia reikia pastebėti, kad visos liaudies dainos yra labai lengvo turinio, suprantamos. Tiesa, daug jose simbolikos, suasmeninimų, bet mums, lietuviams, visa tai yra iš mažumės jau prieinama ir susuprantama todėl, kad mūsų dainos yra susijusios su mūsų gyvenimu.

Liaudies dainų dainavimas yra labai lengvas ir prastas. Liaudies dainų melodija plaukia švelniai, tolydžio stiprėdama ar silpnėdama. Paskutinieji žodžių skiemenys dažniausia nutęsiami ilgiau. Reikalinga pastebėti dar ir tai, kad pas mus (kame? *Red.*) jau reta kur dainuojama grupėmis po *du, tris, keturis*. Jei kur dainuojama, tai senesnėje kartoje. Jaunimas net dviejų balsų nežino — dainuojama vienu balsu, *unisono*. Du balsai yra daugiausia bažnytinio giedojimo ir vargonininkų įtaka.

Svarbiausia šiuo straipsniu norėjau iškelti, apie ką pas mums dabar dainuojama, kokia yra mūsų dainų tematika ir motyvai. Čia galima mūsų dainas suskirstyti keliomis pagrindinėmis dalimis, pvz., į patriotines, didvyriškas, karo, darbo, vestuvines, meilės, linksmas dainas ir raudas. Šios pastarosios persisunkė aikčiojimais, kukčiojimais bei virkavimais.

Šiandie kaimas yra gerokai susipratęs. Jis kuria patriotines dainas. Su patriotinėmis dainomis glaudžiai siejasi didvyriškos. Jų tarpe paskutiniuoju metu mūsų krašte vyraujančios yra apie Darių ir Girėną. Jos galima lygia dalim vadinti ir patriotinėmis ir didvyriškomis. Čia suminėsime vienos tų dainų kelias ištraukas. Daina prasideda eilutėmis, nusakančiomis metų laiką ir didvyrių kelionės pradžią:

Jau pavasarėlis,
aušrelė prašvito —
Darius ir Girėnas
į Lietuvą skrido.

Toliau įprastu liaudies dainoms būdu pasikartoja lygiavimas ir dvi paskutinės eilutės:

Oi lylia lylia,
oi lylia lylia —
Darius ir Girėnas
į Lietuvą skrido.

Pirmasai posmelis drauge su lyliavimu ir atsikartojančiamis dviemis paskutinėmis eilutėmis sudaro vieną posmą. Tokių posmų dainose yra šeši. Kituose kalbama apie Dariaus ir Girėno narsą ir jų mirtį Vokietijoj, apie jų laimėjimus, jei būtų nežuvę, apie lėktuvą; apie laidotuvių nuotaiką Kaune. Daina šitaip baigiama:

Lietuvos miškely
paukšteliai čiulbėjo —
Darių ir Girėną,
į kapus lydėjo.
Oi lylia lylia,
oi lylia lylia —
Darių ir Girėną
į kapus lydėjo.

Iš karo dainų galima būtų suminėti labai daug. Vienos jų nusako Didžiojo karo vargus ir nelaimes. Kitos Lietuvos kovas dėl laisvės. Visos jos yra persisunkusios poezija ir meile kraštui ir žmonėms.

Toliau dar kalbama apie Nemuną, apie raibos gegužės balselį, apie gulintį kareivį, apie raginimą, kad jisai keltųsi ir balnotų žirgelį, nes jo pulkelis vieškelėliu traukiąs, nes girdėti patrankų griaudimas. Taip tyliai ir švelniai nuo gėlių prasidėjusi, daina prieina prie patrankų. Atrodo, joje galima sugretinti dvi poras priešingybių: gėles ir bernelį iš vienos pusės ir žiemos šaltį su patrankomis — iš kitos.

Darbo dainos dabar jau rečiau skamba. Jos buvo daug gyvesnės, kai kaimai buvo neišskirstyti vienkiemiais, kai buvo daromos talkos. Bet dar ir šiandien daugelyje vietų rugiapiūties ar šienapiūties metu išgirsime:

Bėk, bėk, bėk, bareli,
galan laukelio

ar kurią nors kitą. Daugiausia dainuojamos pabaigtuvių dainos. Niekur tačiau neteko aptikti bulviakasio meto dainos net mažiausia motyvo.

Vestuvinės dainos jau iš senų senovės turi savotišką nuotaiką. Jos dainuojamos, įvairioms vestuvinėms apeigoms vykstant, pvz., vainiko pynimo, piršlių patikimo ir dovanojimo metu. Viena kuri dainuojama jaunamartei, kai pa-

(*Pabaiga 5-me puslapyje*).

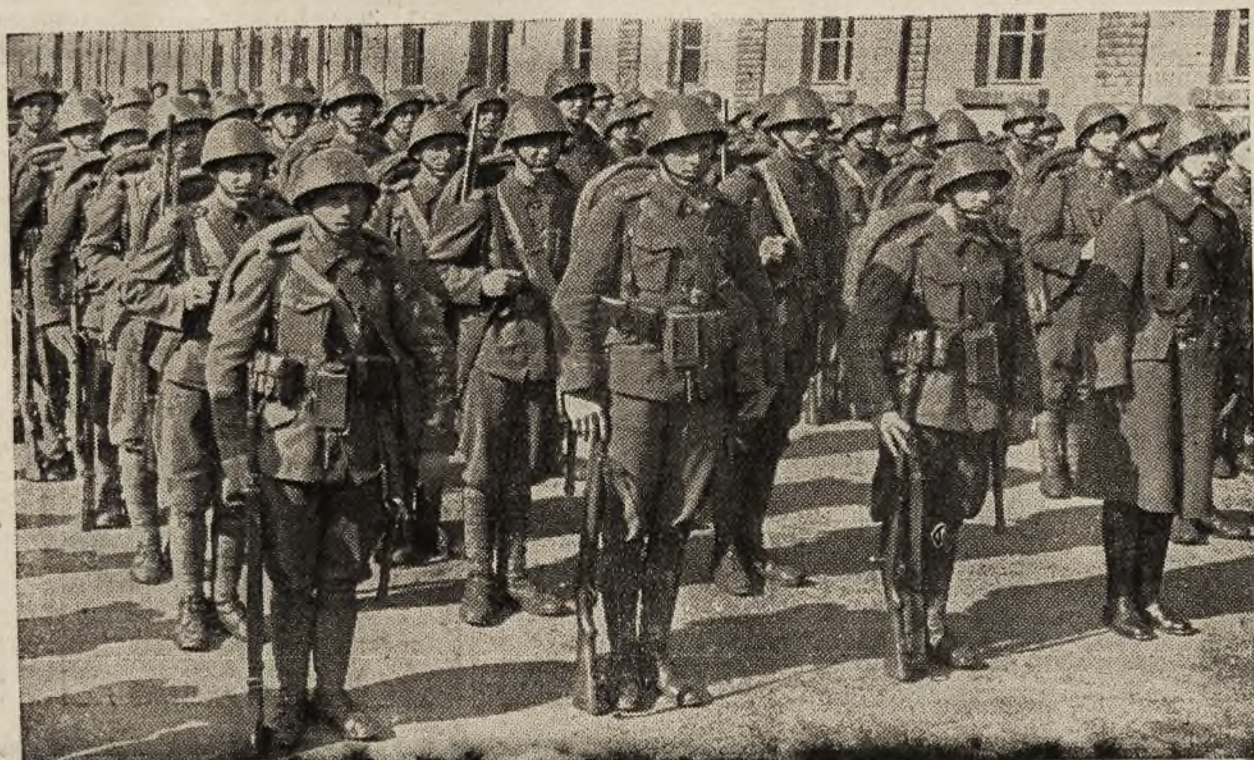

1) Lietuvos tautiškojo jaunimo „Jaunosios Lietuvos" vadų suvažiavimas Kaune. Garbės prezidiumas ir suvažiavimo dalyviai.
2) Amerikos Lietuvių Sporto Komiteto valdyba. Iš kairės į dešinę: Antanas J. Valonis — sekretorius, dr. Steponas Biežis — vicepirmininkas, adv. Jonas Bagdžiūnas-Borden — pirmininkas, kun. Anicetas M. Linkus — vicepirmininkas, Jonas Juška — iždininkas.
3) Anglijos karalius Jurgis VI ir Prancūzijos prezidentas Lebrenas, šio pastarojo į Londoną atvykimo metu.
4) Prancūzijos prezidntas Lebrenas iškilmingai vežamas Londono gatvėmis.
5) Vengrijos kariuomenės vieno pulko vadovybė traukia į Karpatų Ukrainos žemes.
6) Taip atrodė Čeko-Slovakijos kariuomenė, kurią vokiečiai, okupavę Čekiją, nuginklavo.

ĮDOMŪS PASAULIO ĮVAIRUMAI

Dujos buvusiame ir ateities kare

Dujos, kaip kovos priemonė, pirmą kartą buvo panaudotos Didž. karo metu. Kai karas virto poziciniu ir paaiškėjo, kad jis užsitęs ilgesnį laiką,

pradėta galvoti apie naujas priemonės priešo frontui pralaužti.

Apsistota ties cheminėmis priemonėmis.

Pirmą kartą Didž. kare šoviniai su dujomis buvo panaudoti vokiečių rytų fronte, ties Bolimovu (dabartinėje Lenkijoje) jau 1915 metų sausio mėn. 31 d., o tų pačių metų vasario mėn. 11 d. ir Prancūzijoje, ties Nieuportu.

Pradžioje rezultatai buvo menki. Bet jau 1915 m. balandžio mėn. 22 d. ties Ypru, Belgijoje, vokiečiai įvykdė pirmąją dujinę ataką. Paleistos iš specialių indų chloro dujos, vėjo nešamos pasiekė sąjungininkų pozicijas ir

iš karto išmušė iš rikiuotės apie 5.000 karių.

Po šio pirmo pasisekimo cheminėse laboratorijose užvirė darbas. Pradėta chemines kovos priemones tobulinti, ieškoti naujų, stipriau veikiančių dujų. Karui besibaigiant jau buvo išrasta eilė naujų, baisesnių dujų ir priemonių joms panaudoti. Pavyzdžiu čia gal būti

iperitas, kuris 1918 metais vokiečių buvo panaudotas prieš anglus ties Cambrai.

Apšaudyti iperitinėmis granatomis anglai turėjo didelių nuostolių, o pralaužę frontą vokiečiai vėliau sumušė visą 5-ją anglų armiją. Vistik platesniu mastu ,ypač prieš civilius gyventojus, Didž. karo metu dujos dar nebuvo naudojamos.

Apie dujas, kaipo kovos priemonę, esama įvairių nuomonių.

Kai kuriuose kraštuose, pavyzdžiui, Amerikos Jungt. Valstybėse, vyrauja nuomonė, kad cheminis ginklas yra humaniškesnis už visus kitus. Ši nuomonė pagrįsta Didž. karo statistikos duomenimis. Iš jos matyti, kad Amerikos kariuomenėje mirtingumas nuo apnuodijimo dujomis buvo 12 kartų mažesnis, negu nuo kitų kovos priemonių (2% ir 24%). Invalidų nuo dujų buvo dar mažiau. Prancūzai dėl dujų veikimo yra kitokios nuomonės, gal dėl to, kad

jiems nuo dujų teko nepalyginamai daugiau nukentėti, negu amerikiečiams.

Užfrontėje, priešininko krašto gilumoje, dujas galima panaudoti tik aviacijos pagalba. Tačiau čia jos nepasiekia savo tikslo, jeigu civiliai gyventojai yra apsirūpinę dujokaukėmis, slėptuvėmis ir jei gerai organizuota priešcheminė apsauga.

Užfrontėje daug baisesnės yra iš lėktuvų mėtomos padegamosios ar sprogstamosios bombos, negu dujinės.

Visai kas kita, kai gyventojai prieš cheminei apsaugai nėra paruošti. Antai, italai Etiopijoje dujas naudojo labai retai, o vistik jos labai slėgiančai veikdavo priešą. Patys etiopai pripažįsta, kad jie turėję kapituliuoti prieš italus vien dėl to, kad neturėję jokių priemonių nuo dujų apsisaugoti.

Ispanijos ir Kinijos kare dujos, atrodo, visai nenaudojamos.

Dažnai girdime apie Ispanijos ar Kinijos miestų bombardavimus iš oro, o apie dujų pritaikymą — nieko. Iš to seka, kad

paskutiniuose karuose cheminės kovos priemonės nebuvo tiek panaudotos, kaip to galima buvo laukti.

Kai kas sako, kad **juo garsiau kalbama apie antrą pasaulinį karą, juo daugiau nutylima apie dujas, kurioms būsimajame kare gali tekti stambus vaidmuo.**

Netenka abejoti, kad ateities kare cheminis ginklas tars savo žodį. Kyla tad klausimas,

kokios dujos ateityje bus naudojamos?

Specialioje literatūroje randame nuomonių, kad pradžioje bus naudojamos jau žinomos, tik daugiau patobulintos dujos.

Prieš fronte veikiančiais kariuomenės dalis būsiąs plačiau naudojamas iperitas.

Apsisaugoti nuo šių smarkiai veikiančių dujų reikalingos ne tik dujokaukės, bet ir atitinkami rūbai. Labai slėgiančiai priešą karo atveju galėtų paveikti panaudojimas naujų, ligšiol dar nežinomų cheminių junginių, prieš kuriuos dar nėra išrasta apsaugos priemonių.

Kaip gi yra su tomis „nežinomomis" dujomis? Kai prieš keletą metų spaudoje pasirodė žinių apie kažkokių baisių dujų išradimą, keli dirbą šioje srityje mokslininkai ėmėsi šį klausimą išaiškinti. Vienas iš jų, ekspertas prie Tautų Sąjungos, pareiškė, kad

naujų, stipresnių už ligšiol žinomų dujų išradimas esąs mažai įtikėtinas,

nes jau Didž. karo metu daryti tyrinėjimai nedavę teigiamų rezultatų.

Amerikos mokslininkas Kil[illegible]ris sako, kad per Did. karą iki 1918 metų iš nesuskaitomos daugybės cheminių junginių buvę ištirti apie trys tūkstančiai. **Iš to skaičiaus tik 25 buvo pritaikyti karo reikalams, o iki karo pabaigos buvo naudojami kaipo kovos priemonė, tik 5 ar 6 junginiai.**

Daug tyrinėjimų šioje srityje buvę daryta ir po karo. Buvo kalbų apie naujų dujų išradimus. Tačiau patkrinus pasirodydavę, kad „naujosios" dujos yra jau nuo seniau žinomos, arba karo reikalams netinkančios. Pagaliau, pasak prof. Kiblerio, ir atradus naują junginį, reikalingi ilgi ir brangūs tyrinėjimai, kiek jis tinka karo reikalams. reikia daug laiko masinei jo gamybai organizuoti ir t. t. Žinoma,

visi tokie tyrinėjimai bei jų rezultatai laikomi griežčiausioje paslaptyje.

„Malonūs svečiai"

Iš Katalonijos, kai ją ėmė gen. Franco kariuomenė, į Prancūziją perbėgo daug vyriausybininkų karių ir šiaip pabėgėlių. Tik maža dalis jų grįžo į nacionalistinę Ispaniją. Daugybė vyriausybininkų laikoma prancūzų įrengtose koncentracijos stovyklose; prancūzams tenka išleisti kas dieną milžiniškas pinigų sumas tiems ispanams išlaikyti.

Be medžiaginių išlaidų, iš vyriausybininkų prancūzų patiria ir įvairiausių kitų nesmagumų. Štai prancūzų laikraščiams iš Perpignano praneša, kad Argeles koncentracijos stovykloje keli vyriausybininkų kariai nužudė vieną savo draugą, įtardami jį šnipinėjimu. Keli asmenys tą nužudymą matė. Tačiau pradėjus tardyti prancūzų policijai nieko tikro nepavyko išaiškinti. Yra įspūdis, kad tardomieji žino apie nužudymą, bet bijo sakyti.

Ispanų vyriausybininkai koncentracijos stovykloje nužudė ir vieną pra[illegible]ūzų kareivį. Prancūzų valdžios organai apie tai viešumai stengiasi nutylėti, kad prancūzų visuomenėje nekiltų reakcija prieš koncentracijos stovykloje laikomus vyriausybininkus. Ir dėl prancūzų kareivio nužudymo tardymas jokių vaisių nedavė.

Neseniai viena naktį vyriausybininkai įsibriovė į savivaldybės lavoninę, išvertė iš karstų lavonus ant žemės, o karstus nusinešė ir supiaustė kurui. Teko skubiai išsirašydinti kitus karstus.

Rytų Pirėnėjų prefektas Didkovskis įsakė policijai žiūrėti, kad ispanai pabėgėliai ir kiti svetimšaliai nelankytų politinių susirinkimų. Mat, paskutiniuoju laiku svetimšaliai labai lanko prancūzų politinius susirinkimus. Visi politiniuose susirinkimuose pagauti svetimšaliai bus tremiami iš Prancūzijos.

Gyvename kritiškiausias sveikatai dienas

Artinantis pavasariui, kiekvienas savyje pastebime įdomų reiškinį. Mus džiugina kylanti saulė, švelnus oras, einame į laukus, tačiau kiek paėjėję ieškome vietos atsisėsti ir pailsėti. Įdomu, kodėl toks nuovargis kiekvieną pavasarį žmones suima? Be nuovargio ir nenoro dirbti paprastai pavasaris atneša dažną galvos skaudėjimą, blogą savijautą, skilvio ligas. Gyd. H. Mendreso statistika rodo, kad kaip tik pavasarį įvyksta daugiausia savižudysčių.

Tų reiškinių, rašo gyd. H. Mendres, yra net trys priežastys. Visų pirma, pavasarį sumažėja kiekis vitaminų, kuriuos mes paimame maisto pavidalu į organizmą. Antra, čia daug įtakos turi nepastovus pavasario klimatas. Statistiniai duomenys rodo, kad daugiausia širdies ir kvėpavimo organų ligomis sergama vasario, kovo ir balandžio mėnesiais. Taip pat tais mėnesiais yra didžiausias žmonių mirtingumas.

Iki šiol, rašo gyd. H. Mendres, nedaug tebuvo ištirtas oro elektros veikimas žmogaus organizmui. Dabar gerai žinoma, kad kvėpuojant įelektrintą orą, kaip teigiamos, taip ir neigiamos elektros, gaunasi tam tikri trukdymai. Kvėpuojant teigiamai įelektrintą orą pajuntame malonią, gaivinančią nuotaiką, tuo tarpu kai neigiamos elektros prisotintas oras padaro slegiančią nuotaiką, blogą savijautą. Pavasario oras kaip tik pasižymi neigiamos elektros gausumu.

Šios trys priežastys: vitaminų stoka maiste, nesveikas besikaitaliojąs oras ir neigiamoji oro elektra nesisaugojant gali smarkiai pakenkti sveikatai.

Šiemet Marsas aktualus

Visų pasaulio observatorijų astronomai šiemet ruošiasi akylai tirti Marso planetos paviršių. Mat, **šiemet liepos mėn. Marsas būsiąs taip arti mūsų žemės, kaip kad nėra buvęs jau 15 metų.** Buvęs britų observatorijų draugijos pirmininkas Dr. Davidsonas šia proga yra užsienio spaudai pareiškęs, kad apskritai žmonės mažiau besidomį Marsu, nes buvę įrodyta, kad Marse negalį būti į mūsiškį panašaus gyvenimo. Pats Dr. Davidsonas gi sakosi tikįs, kad vis dėlto Marse gyvenama.

Kreugerio reikalai nebuvo taip pašliję kaip pradžioje skelbti

Konkurso valdybos apyskaitos duomenys

Pasaulio įvykių margumyne žmonės jau spėjo gerokai užmiršti garsiąją švedų finansininko Ivaro Kreugerio agerą. Kai tas finansininkas nusižudė, buvo kalbama apie milijonines suktybes; jo mirtis plačiausiuose ūkiniuose sluoksniuose sukėlė paniką. Juk Kreugeris savo finansinių operacijų tinklu buvo apipynęs visą pasaulį.

Pasaulio biznierių sluoksniuose buvo kalbama, esą, jei Kreugeris, genialus finansininkas, mokėjęs išsisukti iš visokių būklių, pasirinko tokį vienintelį nebiznišką sprendimą, kaip revolverio kulka, tai jo reikalai buvo nepataisomi ir jo partnerių nuostoliai nesuskaičiuojami. Juk pirmaisiais mėnesiais Kreugeriui mirus nebuvo aferos, kuri būtų priskiriama Ivarui Kreugeriui. Jo pasyvai buvo skaičiuojami milijardais, o aktyvus net rimti finansininkai vertino labai žemai. Kreugerio vertybių popierių savininkai stengėsi tų vertybių nusikratyti, biržose buvo laikoma geru tonu vadintis „Kreugerio auka" ir tokiu būdu nemažai suktų vyrukų tuo pasinaudodami padarė piktų bankrotų.

Praslinko keli metai, plati visuomenė liovėsi Kreugeriu domėjusis, tik kartkartėmis susidomėjimą Kreugerio koncernu kaitino gausingos bylos ir ieškiniai patiekti konkursinei masei. Pagaliau ir tos bylos baigėsi.

Dabar Švedijoje paskelbta „Kreugerio ir Tolio" koncerno konkurso valdybos 1938 m. veiklos apyskaita. Tai sausa apyskaita, šiek tiek skaičių ir bugalterijos duomenų. Bet tie duomenys iškalbingesni už bet kurią kalbą teisme ir bet kokius žodinius argumentus.

1935 metų gale pripažintų koncerno kreditorių reikalavimų bendra suma siekė $1^3/_4$ milijardo kronų. Po trijų metų, 1939 m. sausio 1 d. tų reikalavimų beliko 273 milijonams kronų. Aiškiau klabant, per 3 metus Kreugerio koncerno konkursinė masė patenkino kreditorių pretenzijų maždaug 1,5 milijardo kronų sumai. Iki šiol konkurso valdybos žinioje dar yra nerealizuotų aktyvų, vertinamų milijonus kronų. Prie apyskaitos prijungtas sąrašas obligacijų ir vertybių, kurių nominalinė vertė sudarė milžiniškas sumas. Ivaro Kreugerio palikimas pasirodė nelauktai turtingas ir aktyvų bei pasyvų santykis visai ne toks, kokį jį manė esant biznierių sluoksniai.

Užsienių spauda, patiekdama duomenis apie Kreugerio koncerno konkurso valdybos veiklos vaisius, nurodo, kad Kreugerio balansas griežtos bugalterinės revizijos reikalavimus, žinoma, neatitiko, bet be aktyvų toli gražu nebuvo likęs. Esą, ir smulkesni už Kreugerį žmonės su tokiu balansu nebūtų drovėjęsis stoti prieš pasaulio, tikriau, biržos teismo sąžinę. Tačiau Kreugeris tarė geriau padarysiąs palikdamas šios žemės savo reikalus baigti kitiems žmonėms.

Mumijos išjungia radijo imtuvus?

Egipto oro susisiekimo linija tarp Kairo ir Kairuno skraidantieji lakūnai skundžiasi, kad skrendant viršum senovės karalių kapų slėnio prie Luxoro kiekvieną kartą nustoja veikę lėktuvų radijo imtuvai. Tai patyrę visi viršum to slėnio skridę lakūnai. Panašių ruožų, per kuriuos skrendant trukdomi lėktuvų radijo imtuvai, esą ir daugiau pasaulyje. Tačiau kituose ruožuose esančios išaiškintos tų trukdymų priežastys, o Egipto karalių kapų slėnio trukdymo priežasties iki šiol nepavykę nustatyti. Dėl to prietaringesnieji ima tikėti, kad čia senovės karalių mumijos tuo būdu keršijančios lakūnams už lėktuvų burzgimu pomirtinės ramybės drumstimą.

Ar šuo turi neliečiamybę?

Vašingtone buvo dingęs vienos pasiuntinybės sekretoriaus kambarinis šuo. Tą pačią dieną jį pagavo policininkas ir nusiuntė į tam tikrą vietą, kur laikomi valkataują gyvuliai. Pasiuntinybės sekretoriui, atvykusiam savo šuns, buvo pasiūlyta sumokėti priklausomą pabaudą, tačiau jis atsisakė, remdamasis... diplomatine neliečiamybe. Byla pasiekė aukščiausia teismą, kuris pripažino, kad šunims pasiuntinybės neliečiamybė netaikintina, ir kad jie gatvėje priklauso tam pačiam reguliavimui, kaip ir amerikiečių keturkojai...

Anglų laikraščių papročiai

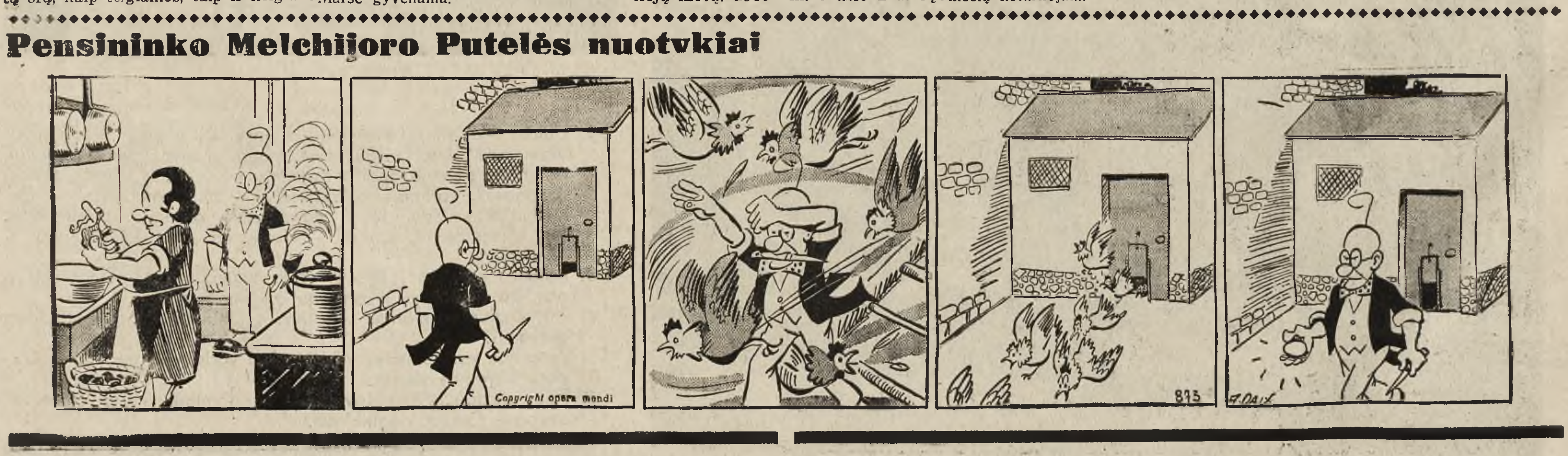
Anglų papročių korektiškumas jau seniai sukelia pasigėrėjimą visame pasaulyje. Nė viename kitame krašte net konkurencija ir varžybos nėra vedamos taip lojaliai, kaip Anglijoje. Tatai pasireiškia daugybėje smulkmenų. Ar įmanoma, pavyzdžiui, Prancūzijoje, kad „Humanité" atspausdintų savo skelbimus, sakysime laikraštyje „Matin", arba atvirkščiai?

Anglijoje toki faktai visai įmanomi. „Times" reguliariai spausdina rimčiausio konkurento „Daily Telegraph" puslapiuose savo skelbimus, ir juose vadina save „objektyviškiausiu laikraščiu Anglijoje, su didžiausiu skaičiumi užsienio korespondentų".

Tačiau šiomis dienomis anglų lojalumas sumušė visus rekordus. Konservatorių laikrašty „Daily Telegraph", didelio skelbimo pavidalu, buvo atspausdinti trys vedamieji straipsniai iš darbo partijos organo „Daily Herald". Tokiu būdu darbininkų laikraštis norėjo supažindinti konservatyvinius skaitytojus su vyriausybės politikos kritika bedarbiams pagalbos suteikimo reikalu.

Skelbimai kaštavo „Daily Herald" brangiai, tačiau anglų papročiams yra būdinga, kad „Daily Telegraph" nesvyruodamas atspausdino savo puslapiuose savo pikčiausio politinio priešo straipsnius.

Pensininko Melchijoro Putelės nuotykiai

YRA VILTIES

Pergyvenome labai skaudžias ir neramias dienas. Mes taip mylime ir branginame savo tautos nepriklausomybę, o čia toks didelis jai pavojus.. Juk maža tauta negali apsiginti nuo didelės, kad ir kažin ką darydama: šimtas vieną vis įveiks. Čekoslovakijos likimas kaip gi labai iškalbingas! Kas dar prieš metus galėjo laukti to, kas įvyko?

Lietuvių tauta du kartus per vienerius metus pamatė, kad nėra kas pavojaus metu eitų ją ginti. Palaikytojų randasi tik taikos metu. Kai ima suktis verpetai, kai reikia duoti kas savo, tai bičiulių nėra. Blaiviai galvojant taip ir turi būti: žmonės vaduojasi išskaičiavimais, o koks išskaičiavimas mažąjį ginti, ypač rizikuojant savo ateitim? Taigi negynė Lietuvos artimieji jos kaimynai nei pernai, nei šiemet.

O vis tik Lietuvos neužėmė kaimynai nei pernai, nei šiemet. Kas juos sulaikė? Lietuvos ginkluota jėga ir lietuvių noras ir pasiryžimas nepriklausomais būti. Per 20 metų lietuvis parodė, kad moka tvarkytis, organizuotis, augti ir išsiversti savo ištekliais neblogiau už kitus, kad pasiryžę yra nepriklausomybę ginti, ir tai paveikė. Lietuva neteko tos dalies, kuri nenorėjo su ja nepriklausoma būti. Jei klaipėdiečiai lietuviai būtų turėję kitą dvasią ir norą, gal būtų to ir nebuvę.

Pykstame ant vokiečių, kai kada ir barbarais juos vadiname. Taip, jie atėmė dalį lietuvių tautos ir valstybės, dalį, kurį buvo Lietuvai labai reikalinga, nes tai jos natūralus išėjimas į jūrą, bet pažiūrėkime ir į kitą pinigo pusę: tas „barbaras" pagerbė Lietuvos nepriklausomybę, atsižiūrėjo į jos ekonominius reikalus, žada geruoju uosto nuomą 99 metams. Išeitų, kad Lietuvos laisvę sutinka, garantuoti ilgiems laikams, ir aiškiai vengia užgaunančio tono. Žinia, tai neužmerks lietuviams akių, tai neatpalaiduos jų nuo budėjimo, bet to nematyti būtų taip pat neteisinga. Už Lietuvos nepriklausomybę pasisako ir antras galingas kaimynas, Lenkija, ir pasisako vyriausybės, seimo ir spaudos balsu. Mes neturime pagrindo tuo pasisakymu netikėti: trečias iš galingųjų kaimynų, Rusija dar šiandien neturi sprendžiamo balso. Tikėkimės, kad ir jos elgesys nebus kitoks, nes Lietuva jai kelio nepastoja.

Taigi lietuvių tautai yra vilties išlikti nepriklausomai nežiūrint priešingų pesimistiškų, bevilčių balsų, o jėga, kuri nepriklausomybę gali išnešti, tai visos tautos valia ir darbas. Paprastai yra taip, kad žmonės turi tai, ko patys nori, o norėdami tikslą atsiekti moka ir aukotis. Liaudis sako: „Bėda protą randa, bėda kojas taiso", gyvenamoji lietuvių bėda tetaiso rankas ir kojas darbui, tesuteikia proto ateities keliams pamatyti. Nepriklausomybės ugdymas valia ir darbu, tai pasitikėjimas savimi, tai statymas savo gyvenimo ant savų pagrindų. Savo kaimynų tolimesnių ir artimesnių pagelbos lietuvių tauta neniekina, jų palankumą vertina ir pasitikėdama savimi, duos Dievas, išliks nepriklausoma.

Yra vilties ir mums, vilniečiams išlikti, tuo kas esame, būtent lietuviais. Tegu sau mūsų sąlygos tautinės kultūros darbui ir nėra lengvos, tegu sau mūsų jaunosios kartos auklėjimas nėra apdraustas nuo nutautinimo, o mūsų jėgos dar vis silpnos, bet valia ir ryžtingumas gali ir čia daug laimėti. Per dvidešimt pokarinių metų ne vien pralaimėjimų turime, bet ir laimėjimų ir kažin, ar ne daugiau šių pastarųjų? Pakilo mūsų apšvieta, pakilo tautinė samonė, jei ne visų lietuvių be išimties, tai apskritai visos jų masės. Yra atsimetėlių, yra į įdavikų ir išdavikų, yra nendrių svyruonėlių, bet yra ir atgimusių, yra ir baustųjų už tautinį darbą, yra kovotojų dėl mokyklos lietuviškumo, dėl lietuvio teisių bažnyčioje, valsčiuje, pašte. Yra labai gražių ieškotojų tautybės pažymėjimų savo vaikams. Tuo nepasidžiaugti negalima.

Tolimesnis likimas pareis nuo mūsų. Rusų poetas Puškinas gražiai pasakė, kad vargas, kaip kūjis, triuškina stiklą, o kala stulgį ar kardą. Vėjas užpučia žvakę, bet įkuria laužą. Priešingos mums jėgos nusmelks mūsų tautinį judėjimą, jei jis bus silpnas, bet jei jis pasirodys tvirtas, tai tik sustiprins. Draugijos geras dalykas ir naudingas veiksnys, bet galime gyventi ir tautiškai stiprėti ir be jų. Juk turime šeimynas, gyvename sodžiais ir susitinkame, turime knygas ir laikraščius, o ypač turime lietuvišką širdį, kuri moka mylėti ir meilėje ištverti. Panaudokime visas tas jėgas, atitraukime skatiką nuo degtinės, o laiką nuo kortų, išvykime tinginį iš savo pirkių ir ūkių, o žaliuos senas lietuviškas ąžuolas ir tvirtas stovės. Yra vilties, o mes tą viltį gyvenimu paversime. *A. Radeika.*

Kaip ir apie ką dainuojame

(Pabaiga).

lydai išvažiuoja atgal, čia suminėsime:

Oi, ko verki, sesutėle,
Oi, ko verki, mūs martele;
ar nelinksmas tau dvarelis,
ar nemeilus bernužėlis?

Toliau atsako jaunoji, kuriai viskas patinka, tik negalinti apsiprasti svetimoj šaly ir šeimoj. Be to, jaunoji dar atsako į nupieštą jai dvarelio vaizdą:

Aš beržėlius lenkdama,
dobilėlius skindama,
aš nueisiu pas tėvelį
ir tėveliui pasakysiu.
Aš tėveliui pasakysiu,
sau širdelę nuraminsiu.

Toliau vertėtų dar suminėti linksmosios dainos ir įvairios kitos. Taip, sakysim, dainuojama apie geriantį bernelį, kuris palikęs savo mergelę:

Ger, ger, ger, berneli,
dai dūmoj namo,
gnievojas mergelė,
kū jos nelunkai.

Bernelis atsako:

O kaip aš lunkysiu,
vargi būdamas,
kasdienų dienely
bėdas brisdamas.

Ir šios dainos posmų paskutiniosios dvi eilutės atkartojamos.

Verta suminėti dar ir šokių dainos, tiksliau gal — dainuškos, iš kurių tarpo išnyko jau daugely vietų senosios kadrylinės ir daugelis kitų.

Dabar atsiranda, miesto madą pamėgdžiojant, kaimo šliagerių „polkų su giesmėmis". Tose „giesmėse" įvairių niekų pritauškiama, nors ir daug skaudžios tiesos pasakoma. Bet vis tik dažniausiai tos „giesmės" garsėja savo šlykštynėmis, riebiomis sentencijomis bei dviprasmiškais pasakymais. Kaip, pavyzdžiui:

„Pamylėjau vieną
kaip palaikę ieną..."

Taip maždaug suglaustai atrodo nūdienio mūsų kaimo dainavimo sritis. Dainų skaičius nėra mažas. Ir jų apimtis yra gan plati. Tiesa, dar dainuojama apie visokius ponus bei apie jų turtus. Ir suprantama, dainuojama todėl, kad tie turtingeji ponai valdo nemažus žemės plotus, kai tuo tarpu dauguma kaimo gyventojų skursta siauruose kelių ha sklypuose. *Vl. R.*

Nemuno žiotys vėl vokiečių rankose

(*Laiškas iš Lietuvos pajūrio*).

Tai, kas buvo neišvengiama, įvyko greičiau, negu buvo tikėta. Versalio sutarties „kankinė" Vokietija renkasi savo anksčiau valdytas svetimas žemes negirdėtu greitumu. Tame napoleoniškame darbe Hitleriui daug padeda Vakarų didžiosios demokratinės valstybės, pasižyminčios daugiau savo kalbom, nei veiksmais. Pasaulio taikos saugotojams vis tariantis, Vokietija plečia savo teritoriją, didina savo gyventojų skaičių ir galybę, kad galėtų greičiau „padėti" susitarti Londone...

Lietuva neteko Klaipėdos krašto ir Nemuno žiočių. Lietuva nustojo apie 3.000 kv. km. žemės ploto, apie 140.000 gyventojų ir apie 75 km. Baltijos pajūrio. Tik dabar mes pilnai suprantame, kokios brangenybės netekome. Tik dabar mes šimtą kartų daugiau branginsime likusią Baltijos pajūrio dalį — apie 20 km. juostą nuo Palangos iki Šventosios upės žiočių. Ta gintarinio kranto, auksinio smėlio juosta greit pavirs ištisa vasarviete, išvedžiota alėjomis, apstatyta vilomis. Tik dabar turės būt įgyvendintas Lietuvos Prezidento Antano Smetonos 1933 m. Šventojoj mestas šūkis: *Lietuvos pajūris turi būti apgyventas, kad svetimas smėlis jį neužneštų!*

„Aido" skaitytojai, be abejo, jau žino, kokiomis sąlygomis Vokietija pasiėmė Klaipėdos kraštą ir kokiu teroru prieš lietuvius ir Lietuvos valstybės tarnautojus tas perėmimas vyko. Visame pasaulyje nuskambėjo, kad dėl to krašto perleidimo susitarta geruoju, bet tikrovėje yra visai kitaip. Tiesa, ligšiol šūvių nebuvo, užmuštų nėra, bet kas suregistruos, kiek buvo nekaltai suimtų, kruvinai sumuštų, apspiaudytų, paniekintų ir apstumdytų, vien dėl to, kad kitaip galvojama, kad kitaip tikima, kad neišsižadama lietuvybės ir dėl jos visą laiką buvo veikta. „Taikingas" susitarimas nepasiskubino užkirsti kelią perėmimo metu barbariškam „sąskaitų suvedimo" būdui...

Klaipėdos krašto netekus liūdi visa Lietuva, visa tauta. Prie to skausmo dedasi visi Lietuvos ir lietuvių bičiuliai. Bet pilnai šią didelę lietuvių tautos tragediją atjaučia ypač Klaipėdos krašto susipratę lietuviai, kurių dalis skubiai apleido kraštą, o didžiuma liko jame toliau gyventi, pasiduodama skaudžiam likimui. Graudžių vaizdų teko matyti Klaipėdoje ir krašte kovo 22 — 24 dienomis. Verkė atsisveikindami išvykstantieji ir liekantieji. Vokiečių ir per paskutinius keliolika metų spėjusių suvokietėti lietuvių džiaugsmu spindinčių veidų akivaizdoje bėgliai skubėjo pasiekti artimiausias Didž. Lietuvos vietoves.

Sunkiai stenėdami garvežiai traukė pilnus žmonių ir prekių vagonų virtines Kretingos ir Tauragės link. Skaudančiomis širdimis ir niūriais veidais bėgliai žvelgė pro vagonų langus į baltus Klaipėdos krašto laukus, pirmųjų pavasario dienų skaisčios saulės apšviestus. Paskutiniai atsisveikinimo žvilgsniai, atsisveikinimo su sava žeme, su savais žmonėmis, su seserimis ir broliais, Mažosios Lietuvos lietuviais.

— Jums bepigu, kad galite su savo manta išbėgti! — kalbėjo ašarotomis akimis vietos susipratę lietuviai. — Bet koks likimas mūsų laukia, tų, kurie vokiečiams žinomi, kaip jokiom priemonėm suvokietinti nesiduodą lietuviai?

— Mes dar grįšime! — Skambėjo išvykstančiųjų tvirtas ir ryžtingas raminimas likusiems tautiečiams... — Taip, tikime, mes dar grįšime!

— Tą mintį patvirtina ir kovo 22 d. Klaipėdos dienraščio „Vakarų" vedamojo straipsnio užbaiga, kur sakoma: „Atminkime, kad gyvenimo ratas sukasi".

Jėgos verčiami apleidę Klaipėdos kraštą neieškokime kaltininkų tarpusavy. Ne Lietuvos valstybės ar Klaipėdos krašto lietuvių visuomenės paveikiama aukštoji Europos ir viso pasaulio politika. Mes ne kokiame užkampy ar ašigaly gyvename, kad į mus neveiktų galingesnių kaimynų propaganda ir spaudimas. Bet tai, ką Lietuva per 16 metų sukūrė Klaipėdos krašte neatsižvelgdama į rytojaus netikrumą, stebina kiekvieną svetimšalį. Iki paskutinių dienų Klaipėdos krašte ėjo lietuvių kūrybinis darbas to krašto ir visos Lietuvos gerovei. Keli šimtai milijonų litų investuota Klaipėdos krašte didžiuliems pastatams, didelėms mokslo, švietimo ir ekonominėms įstaigoms bei įmonėms sukurti. Mes statėme ne bronzinius, bet amžinus paminklus, mes palikome Klaipėdoje bei visame krašte ir vokiečių tautai pasigėrėtinus rūmus, kultūros bei gerovės židinius. Tikrieji kultūringi vokiečiai visa tai matydami turės pakeisti savo nuomonę apie „vyžuotus" žemaičius, apie „žemesnės" kultūros Didžiosios Lietuvos lietuvius. Jie negalės nuslėpti nusistebėjimo atgimusios Lietuvos pajėgumu, neišsemiama kūrybine energija ir savo kultūrine bei ekonomine ekspansija į pajūrį, į vakarus, neatsižvelgiant į priešingą kaimyno ekspansiją „Drang nach Osten". Ir pats Hitleris, pirmą kartą atvykęs į Klaipėdą, mesdamas pirmąjį žvilgsnį į žavingą Klaipėdos pajūrio gamtovaizdį bei miestą, negalėjo nesusidurti pirmoj eilėj su lietuvių pinigais bei raumenimis išugdytu dideliu uostu, su milžinišku „Lietūkio" sandėliu ir kitais didžiuliais pastatais: Vytauto Didžiojo gimnazijos, Raudonojo Kryžiaus ligoninėmis, „Maisto", Kūno Kultūros, Radijo stoties, Amatų Mokyklos, Turistų rūmų, darbininkų kolonijos ir kitų įstaigų namais.

E. Panerietis.

Geringų „atostogos"

Besiartinant Velykų šventėms ir diplomatai pradeda ramiau kalbėti. Visi nori pasilsėti. Dėl to ir Europoje prieš Velykas greičiausiai neteks susilaukti jokių konferencijų, mobilizacijų, deklaracijų arba naujų okupacijų. Tiesa, Musolinis praėjusį sekmadienį pareiškė savo pretensijas. Bet, pasirodo, kad jos ne tokios baisios, be to, seniai žinomos. Tunisas, Džibuti, Suezo kanalas, tai sena istorija. Jo reikalavimai padėties visai nepakeičia, nes jis ir toliau nori laikytis ašies, o kartu surasti kokią nors spragelę į Londoną ir Paryžių, kad šie bent truputį jam nusileistų ir, kas svarbiausia, duotų milijoną kitą svarų sterlingų ir frankų, pasilopyti. O Hitleris po žinomų įvykių irgi norėtų pasilsėti, bent per šventes. Čemberlenas su Deladjeru būtų laimingiausi pasaulyje žmonės, jeigu sugebėtų Hitlerį prikalbinti pasilsėti nors metus. Bet, deja, Hitleris ilgai ilsėtis nemėgsta. Po Velykų jis vėl pradės dairytis.

Kol dar Anglija ir Prancūzija karui nepasiruošusios, Hitleris naudojasi proga ir glaudžia po savo sparnu, ne tik savo grynakraujus Fricus, Hansus, bet ir visai svetimus—įvairius Hachas ir Tisus kuriuos paėmęs „globon" pasidarė Vidurinės Europos viešpats.

Čia—kaip žinome, Čekoslovakija iškėlė baltas vėliavas ir visai negarbingai prisiglaudė po vokiečių sparnais. Tiesa, visos buvusios valstybės neprijungė. Paliko Slovakiją, bet ši bus tik vokiečių įrankis, su kuriuo vokiečiai darys, ką norės. Jau dabar Slovakijoje vokiečiai šeimininkauja kaip namie, nors užsienio reikaluose kalba Slovakijos vardu patys slovakai (ministras Durčanskis), tačiau kalba tai, ką vokiečiai padiktuoja. Taigi šiandien jau reikia skaityti, kad ir Slovakija yra prie Vokietijos prijungta. Tiesa, guodžiamasi, tuo kad Karpatų Ukraina atiteko Vengrijai, kuri dabar sudarė bendrą sieną su Lenkija. Bet labai maža yra vilčių, kad kada nors Vengriją būtų galima atplėšti nuo Vokietijos ir užangažuoti į prieš-vokišką frontą. Dėl to vokiečiai labai nesirūpina, kai Slovakija pešasi su Vengrija dėl kelių miestelių ar geležinkelio linijos. Žodžiu, šiame bare Hitleris yra daugiausiai laimėjęs ir savo įtaką nukėlęs net iki Rumunijos sienų.

Tačiau būtų per maža pasakyta, jeigu dar nebūtų priminta Vokietijos — Rumunijos sutartis. Jeigu rumunai ją tuojau vykdys, tai galima sakyti, kad ir Rumunija iškėlė baltą vėliavą ir padavė vokiečiams ranką. Prisilaikant sutarties, vokiečiai Rumunijoje pasidaro toki pat šeimininkai, kaip ir rumunai. Pagal sutartį, per 5 metus Rumunija pasižada teikti Vokietijai žemės ūkio ir žaliavų produktus, tam tikslui sutinka vokiečiams duoti naftą ir kitus žemės turtus, leidžia ieškoti naujų turtų ir suradus juos naudoti, leidžia savo uostuose vokiečiams įsitaisyti laisvas sritis, sutinka, kad vokiečiai ginkluotų rumunų armiją. Taigi Rumunijoje, jeigu sutartis bus vykdoma pagal vokiečių norus, šeimininkauja Hitleris. Tiesa, dar jis čia savo veiklos neparodė, dar nepareiškė dėl to savo nuomonės ir Londonas, kurio įtaka Bukarešte yra gana didelė. Tačiau jau pats faktas, kad vokiečiai sugebėjo rumunus priversti pasirašyti tokią sutartį, pasako, kad Hitleris jau pasiekė Juodąsias jūras. Laimėjimas milžiniškas. Juo didesnis, kad be jokio karo, jokių nuostolių. Net jeigu Rumunija ir priešinsis vokiečių šeimininkavimui, tai padėtis mažai pasikeis. Reikia atsiminti, kad Rumunijoje yra 1½ milijono vengrų ir 800 tūkstančių vokiečių. Vengrija reikalauja iš Rumunijos Transilvanijos. Jeigu tik Rumunija bus Vokietijai nenuolaidi, tai vengrai ir vokiečiai Rumunijoje tuojau pakels galvas ir bandys iš jos padaryti antrą Čeko-Slovakiją. *J.*

KORESPONDENCIJOS

Suvalkų apskr.

Suvalkai. *Ir čia surašinėjami darbininkai.* Kovo 18 dieną visoje Suvalkų apskrityje pradėta surašinėti žemės ūkio darbininkai, kurie norima išvežti vasaros laukų darbams į Vokietiją. Žmonės susirašinėja visuose valsčiuose. Pav., nedideliame Andriejavo valsčiuje užsirašė apie 200, Seivų valsč.—apie 800 žmonių. Norinčiųjų išvažiuoti yra ir daugiau, bet, kaip teko girdėti, ne visi užsirašiusieji bus Vokietijon įsileidžiami. Kalbama, kad iš šimto užsirašiusiųjų būsią įsileista Vokietijon vos apie 10 darbininkų. Ir būsią įsileidžiama tik tie, kurie nėra tarnavę pas ūkininkus, kurie nėra vagiliai, mušeikos ir t.t.

— Dėl panaikinimo žydiško ritualinio gyvulių piovimo, šį mėnesį per 14 dienų Suvalkų apskrities žydai „pasninkavo" — visai nevalgė mėsos, o žydų pirkliai nebepirkinėjo gyvulių. Bet gyvulių kainos vis dėlto nenukrito. Jas palaikė Volkovisko mėsos perdirbimo bendrovė, kuri dabar kas trečiadienis supirkinėja veršelius, mokėdama už gyvojo svorio kilogramą 31 - 45 sk. Taip pat supirkinėjamos kiaulės ir kiaušiniai.

Alvydis.

Punskas. *Stiprėja bažnytinis choras.* Paskutiniu laiku Punsko apylinkės lietuvių jaunimas ėmė gyviau domėtis savo bažnytiniu choru. Kas tik turi geresnį balsą—noriai užsirašo ir stropiai lanko giedojimo dainavimo bandymus. Pažymėtina, kad dabar Punsko lietuvių bažnytinis choras yra geriausias ir stipriausias visoje Suvalkų apylinkėje. Jo vedėjas yra vargoninkas Jaglauskas.

O. Draugas.

Budziskas, Andriejavo vals. *Parėmė nelaimės ištiktą žmogų.* Neseniai šio kaimo mažažemį ūkininką V. Judicką ištiko nelaimė — krito jo paskutinis arklys. Žmogus buvo atsidūręs labai sunkiose sąlygose. Kitam arkliui įsigyti jis pinigų neturėjo. Tai suprasdami, šio ir kaimyninių sodžių ūkininkai sudarė aukų lapą ir jam suaukojo daugiau kaip 100 auksinų, už kuriuos jis nusipirko kitą arklį. Savo aukomis prisidėjo ir Grumodziškės kopo sargybos vadovybė ir pasienio muitinės valdininkai. V. Judickas visiems aukotojams yra labai dėkingas.

Šis nuotykis turėtų būti pavyzdžiu ir kitų vietų gyventojams ir turėtų visiems sakyti, kad nelaimės ištiktas žmogus visada reikia paremti.

O. Draugas.

KRONIKA

Amerikos Lietuvių Sporto Komitetas žada atsiųsti dovaną

Amerikos Lietuvių Sporto Komitetas 1935 m. buvo nusiuntęs 11 jaunuolių sportininkų dalyvauti Olimpijados varžybose. 1937 metais buvo pasikvietęs į Ameriką 10 Lietuvos sportininkų, su kuriais buvo atvykęs ir du Lietuvos Seimo nariai. Lietuvos svečiai visur buvo nuoširdžiai priimti ir pavaišinti tikru lietuvišku vaišingumu. Toks Lietuvos svečių atsilankymas suteikė Amerikos lietuviams daug džiaugsmo ir paliko malonių ispūdžių.

Lietuvos Pirmosios Tautinės Olimpijados proga 1938 m. Amerikos Lietuvių Sporto Komitetas atsiuntė Lietuvon devynias brangias dovanas, kurios įteiktos labiau pasižymėjusiems sportininkams.

Lietuvos 20 metų nepriklausomybės sukaktuvių proga, Lietuvos Valstybės Prezidentas, įvertindamas Amerikos Lietuvių Sporto Komiteto ilgų metų darbą Lietuvai ir lietuvybės išlaikymui Amerikoje, apdovanojo jo valdybos narius garbės ordinais.

Dabar tenka sužinoti, kad Amerikos Lietuvių Komitetas esąs sumanęs atsiųsti dovaną ir Vilniaus lietuvių sportininkams pageidaudamas, kad už ją eitų sporto varžybos.

Pasirodė „Jaunimo Rytojus"

Kovo 29 dieną Vilniuje išėjo iš spaudos vienkartinis jaunimui skiriamas ir gausiai iliustruotas žurnalas „Jaunimo Rytojus". Išleido Krištapas Čibiras.

Dvasininkų sinodas

Vilniaus arkivyskupo nutarimu, šiemet balandžio 13 d. į Vilnių kviečiamas Vilniaus arkivyskupijos aukštesniųjų ir žemesniųjų dvasininkų sinodas. Jame dalyvaus Vilniaus, Pinsko ir Lomžos vyskupijų vyskupai, tų vyskupijų kapitulų atstovai, vienuolynų viršininkai, kunigų seminarijų rektoriai ir iš kiekvienos vyskupijos po du dekanu, du klebonu, du mokyklų kapelionu ir du vikaru.

Iš pateikto Vilniaus arkivysku pijos dalyvių sąrašo matyti, kad tame sinode nebus nė vieno lietuvio dvasininko.

Atsiųsta paminėti

Brolių Grimų pasakos. *Vertė J. Balčikonis.* II tomas. 2 as leidinys. Kaunas. 1938 metai. 344 pusl. Kaina 6 litai.

Kaip žinia, mūsų kalbininkas J. Balčikonis yra išvertęs žymiau sių rašytojų pasakas į lietuvių kalbą. Anderseno, Haufo, Perro ir Grimų. Pasakos yra mėgiamos ne tik vaikų, bet mielai skaito jas ir suaugusieji. Kad taip yra, matyti iš to, kad Grimų pasakų antro tomo pirmas leidinys yra jau išpirktas ir dabar išėjo antras leidimas.

Nors kaina ir nemaža, bet atsižvelgiant į knygos didumą, į gražias iliustracijas ir pasakų vertingumą — kiekvienam pravartu šį veikalą įsigyti.

Velykų atostogos

Vidurinėse ir pradžios mokyklose Velykų atostogos prasidės balandžio 5 dieną ir truks iki balandžio 12 dienos.

Vilniaus bedarbiai

Paskutiniu laiku Vilniuje bedarbių skaičius nesvyruoja ir laikosi beveik tų pačių ribų.

Pačių lenkų laikraščių žiniomis, dabar Vilniaus mieste yra daugiau kaip 9.500 bedarbių. Bet tai tik registruoti. O kiek dar atsirastų neregistruotų?

Šiomis dienomis bedarbių atstovai lankėsi darbo fonde ir vaivadijos įstaigoje, kur prašė prieš Velykas suteikti darbo. Jiems buvo paaiškinta, kad dėl nepalankaus oro dabar viešieji darbai mieste ir jo apylinkėje dar negalima pradėti. Jeigu oro sąlygos pagerėtų, gautų darbo prieš Velykas tik tie, kurie turi gausesnes šeimas.

Be to, bedarbiams buvo pažadėta Velykų šventėms duoti vienkartinę pašalpą.

Dėl studentų valgyklos

Mus prašo pranešti, kad Vilniaus Lietuvių Studentų Sąjungos valgykla nuo balandžio mėn. 1 dienos iki 16 dienos imtinai neveiks.

KARAS ISPANIJOJE

Madridas nacionalistų rankose

Taikos derybos, kurios buvo vedamos tarp nacionalistų ir Madrido vyriausybininkų, nutrūko. Gen. Frankas reikalavo pasiduoti be jokių sąlygų, o vyriausybininkai norėjo išgauti garbingos kapituliacijos sąlygas. Deryboms nutrūkus, gen. Frankas įsakė pradėti puolimą Toledo miesto apylinkėse, netoli Madrido. Vyriausybininkų frontas buvo greitai pralaužtas, nacionalistai pradėjo supti Madridą. Vyriausybininkai pamatė, kad jie jau priešintis negali, per radiją pranešė nacionalistams apie savo sutikimą atiduoti Madridą.

Kovo 28 d. iš ryto nacionalistai pradėjo eiti Madridan, nesutikdami niekur pasipriešinimo. Iki vakaro jau buvo užimtas visas miestas. Mieste tvarką palaiko patys ispanai - falangistai. Vyriausybininkų vadai—gen. Miacha, Kasado ir kiti — pasitraukė į Valenciją. Iš ten jie greičiausiai išvyks užsienin. Mat, jie nesitiki išvengti teismo ir bausmės už nusikaltimus, padarytus naminio karo pradžioje, kaip Kalro Sotelio, gen. Lopeso ir kitų nužudymas.

Ispanijos pietuose gen. Liano eina priekin ir jau yra užėmęs nemažą vyriausybininkų laikomos Ispanijos dalį. Didelio pasipriešinimo vyriausybininkai ir čia neparodo.

Įvairu-įdomu

Nuostabus paukščių užsispyrimas

Paukščių tyrinėtojas Moislenas aprašo keletą įdomių atsitikimų su paukščiais. Viename vakarų Vokietijos miestelyje gandrų porelė pasirinko sau gyvenamą vietą senovinio miestelio mūro vartus, kur buvo didelis judėjimas ir daug triukšmo. Nepaisant visų tų nepatogumų, gandrai laimingai išaugino savo keturių vaikų šeimą. Kita gandrų pora nusižiūrėjo aukštą fabriko kaminą, kurio skylė buvo padengta vielos tinkleliu, kad neitų kibirkštys. Gandrai uoliai pradėjo nešti lizdą. Pamačiusi gandrų sumanymą, fabriko vadovybė įsakė smarkiau kurti krosnis, kad būtų daugiau dūmų. Buvo manoma, kad dūmai privers gandrus pasitraukti, tačiau buvo labai apsirikta. Kai gandrams dūmai įkyrėjo, jie nieko nelaukdami prinešė tiek daug šiukšlių, kad gražiai užklojo kamino skylę ir dūmai pradėjo eiti atgal į fabriką. Tuomet fabriko vadovybė, gailėdamosi ištvermingų gandrų, pastatė antrą laikiną kaminą. Išvedus vaikus, lizdas nuo kamino buvo nuimtas ir netrukus viskas pamiršta. Koks didelis buvo visų nustebimas, kai kitą pavasarį vėl ant to paties kamino parskridusi gandrų porelė ėmė sukti lizdą...

Porą kieliukių Anglijoj apsigyveno prekių traukinio vagone, prie ratų ašių. Kai geležinkeliečiai tai pastebėjo, lizdas buvo jau susuktas ir padėti keturi kiaušiniukai. Įdomu, kad per tą laiką vagonas padarė gana ilgą kelionę. Kaip paukšteliai sugebėjo susisukti lizdą ir nepaklysti, traukiniu nuolat keičiant vietą, paliko paslaptimi. Geležinkelių bendrovė, patyrusi apie nuotykį, įsakė vagoną pastatyti mažoje stotelėje, kad paukšteliams nebūtų toli lėkti į laukus maisto, ir palaukti, kol jie išaugins mažyčius. Taip tas vagonas ir stovėjo 2 mėnesius, kol paukšteliai su savo šeimynėle išskrido.

Nuodingas vabzdys sulaikė greitąjį traukinį

Netoli Nahatijos stoties Indijoj šiomis dienomis nuodingas vabzdys sulaikė greitąjį traukinį, kuris atvyko į Kalkutą pavėluodamas dvi valandas. Keleiviai kažkokiame vagone staiga pastebėjo nuodingąjį vabzdį, kurio įkandimas yra mirtingas. Keleivių tarpe kilo didžiausia panika. Visi pradėjo stumtis prie durų ir mėginti šokti laukan. Pagaliau traukinys buvo sulaikytas ir traukinio personalas pradėjo žiūrėti vabzdžio. Vabzdys buvo surastas ir užmuštas. Tada traukinys galėjo toliau važiuoti.

Miestas su 6.000 kino teatrų

New Yorke yra beveik 6.000 kino teatrų su 1.900.000 vietų. Kiekviena dieną New Yorko kinus pereina apie du milijonai žmonių. Vasarą New Yorko kino teatrai turi specialius šaldytuvus, kurie salėje skleidžia malonų vėsumą. Kai pas mus vasaros metu iš kino teatrų salių išeinama sukaitusia ir prakaituota oda, New Yorko gyventojai, pabėgę iš asfaltuotų gatvių, kinuose atsigaivina. Kino teatrai yra labai įvairaus brangumo, nuo 10 iki 50 centų. Brangiausias kino teatras yra „Music Hall", kur bilietas kaštuoja visą dolerį.

New Yorko kinai veikia nuo 10 val. ryto. Atitinkamai keičiamos ir bilietų kainos, kurios pigiausios rytą, o brangiausios nuo 18 valandos. Seansai čia trunka vidutiniai 2,30—3 valandas. Kinai veikia iki 12 valandos, tik šeštadieniais iki 3—4 val. ryto.

New Yorko kino teatrai yra nepaprasto puošnumo salėse. „Music Hall" kino teatras turi per 6000 vietų, Roxy — 5.500 vietų, Paramount — 2.500, Kapitol — 4.500 ir t. t. Didžiausią pasisekimą turi tie kino teatrai, kuriuose žiūrovai gali kartu su ekrano dalyviais choru dainuoti naujausias populiarias daineles.

Laimingiausių moterų kraštas

Sijame, Azijoje, yra labai mažas skaičius senmergių. Šio krašto moterys gali jaustis labai laimingos, nes yra tikros, kad, jei tik norės ištekėti, vyrą visuomet gaus. Jei mergina susilaukia trisdešimt metų ir nesuranda vyro, ji gali kreiptis į tam tikras įstaigas, kurios ir padeda jai ištekėti. Šitos įstaigos, besirūpinančios senmergių likimu, neprivalo ir negali atsisakyti patarnauti. Paprastai, įstaigoms niekuomet nepritrūksta vyriškos giminės kandidatų, kurie taip pat laukia „savosios". Ir apskritai, Sijamo papročiai sako, kad sutuoktuvėmis turinti rūpintis pati valstybė. Ypatingai varžomi tuoktis tie asmenys, kurie yra padarę šokių ar tokių nusikaltimų. Jau ir nedideliems nusikaltėliams prievartos keliu žmoną renka atitinkami valdžios organai. Šitie įstatymai turi ir pateisinamų priežasčių. Šio krašto papročiai sako, kad nuo moters priklauso pataisyti arba pagadinti savo vyrą. Todėl blogiesiems vyrams paprastai parenkamos sesnesnio amžiaus merginos, ir tai yra ne tik bausmė suvaldyti į neigerą šalį sukantiems vyrams, bet taip pat ir lyg kokia bausmė. Reikia pažymėti, rašo užsienio spauda, kad Sijamas pietų kraštas, ir jau 25 metų žmogus skaitomas apyseniu. Tad galima suprasti, ką reiškia vyrui, kai jam prievarta reikia vesti 30 metų merginą!..

Nepasotinamoji

Vienoje Amerikos ligoninėje jau kuris laikas yra tikrai nepaprasta ligonė, Dorothy Berberienė. Tikra nepasotinamoji. Nepasotinama jau ištisi metai. Pavalgo gerus pietus ir po 10 minučių vėl tokia alkana, kad būtinai turi valgyti. Ypatingas vargas jai naktimis, nes turi dažnai keltis ir valgyti. Taip išalksta, kad tiesiog nebegali miegoti. Nors suvalgo mažiausiai už dešimtį žmonių, tačiau paskutiniu metu jos svoris nukrito apie 13 klg. Gydytojai negali išaiškinti jos tokios ligos priežasties. Tik įsakyta ligoninėje duoti jai valgyti kas 10 minučių.

Vokiečiai sutaupė 255 000 tonų geležies

Vokietijoje pasibaigė maršalo Goeringo įsakytas senos geležies rinkimas pramonės įmonėse. Darbo fronto vadyba skelbia, kad viso esą per tas rinkliavas surinkta 55.000 tonų senos geležies. Tai sudaro pusę geležies, kiek Vokietijai 1937 m. reikėjo pirktis užsienyje.

Generolo Raštikio kalba

Vyriausias Lietuvos kariuomenės vadas gen. Raštikis šio mėn. 27 dieną per Kauno radiofoną pasakė kalbą, kurioje, trumpai suminėjęs dabartinę politinę padėtį Europoje, pareiškė, kad

„Jei norime būti laisvi, turime ginkluotis".

Toliau gen. Raštikis priminė, kad

„Nenorėdami susilaukti, kad būsimosios kartos mus kritikuotų, arba ir prakeiktų, reikalui esant, turime už savo laisvę kovoti su ginklu rankoje".

Baigdamas savo kalbą, gen. Raštikis priminė, kad dabar turi būti apsiginklavusi visa Lietuva, kadangi šiuo metu skaitomasi tik su ginkluota jėga. Tuo tikslu vyriausias kariuomenės vadas karštai kvietė visus Lietuvos gyventojus aukoti ginklų fondui. „Aukojimas ginklų fondui užbaigė gen. Raštikis — yra įrodymas, kad lietuviai be kovos nepasiduos ir be ginkluoto susirėmimo nuo savo nepriklausomybės neatsisakys. Šie žodžiai nėra tušti".

Nauja paskola Lenkijoje

Šio mėn. 27 dieną Lenkijos ministrų kabinetas nutarė paskelbti naują vidaus paskolą, kuri yra skiriama karo aviacijai ir priešlėktuvinei artilerijai sustiprinti.

Paskolos lapus gyventojai galės pirkti dvejopu būdu. Obligacijos po 100 auksinų, už kurias bus mokama po 5% į metus. Tokių obligacijų galima bus pirkti, kiek kas norės.

Be to, išleidžiami bonai po 20 auksinų. Šie bonai leidžiami tam, kad juos galėtų įsigyti mažiau pasiturintieji gyventojai. Už bonus bus mokama po 3% į metus.

Kaip obligacijų, taip ir bonų galima įgyti, kiek nori.

Šios paskolos obligacijos ir bonai jau galima bus įsigyti nuo balandžio 5 dienos.

Kas, kam ir ką pasiūlys

Praėjusią savaitę Ryme pasakė kalbą Italijos karalius Emanuelis III. Nors jo kalbą įsidėjo beveik visi didesnieji Europos dienraščiai, o kai kurie ir aiškino, bet iš to jokių išvadų nedarė. Mat, visi laukė Musolinio kalbos, kurią jis pasakė šio mėn. 26 dieną (sekmadienį), sukvietęs į Rymą senesniuosius fašistus — Didžiojo karo dalyvius.

Kaip paprastai, Musolinis pasigyrė, ką fašistai nuo 1919 metų yra laimėję, priminė, kad Italija ir toliau laikosi Rymo—Berlyno ašies, pasidžiaugė Vokiečių laimėjimu Europoje, ragino ir toliau ginkluotis ir palietė italų pretensijas prie Prancūzijos žemių.

Nors anksčiau italų spauda dažnai minėjo ne tik Džibutį, Tunisą, bet Korsiką ir netgi Niceją, bet Musolinis pasitenkino tik Tunisu, Džibuti ir Suezo kanalu.

Musolinis tuo tarpu norėtų, kad Tunise prancūzai duotų daugiau italams laisvės, kad Džibuti uoste, iš kurio eina vienintelė geležinkelio linija į okupuotos Abisinijos sostinę Adis-Abebą, italai nebūtų varžomi jokiomis kontrolėmis ir pagaliau Musolinis norėtų įsigyti šiek tiek Suezo kanalo akcijų, kad nereikėtų taip brangiai mokėti už perplaukimą.

Italijos diktatoriaus kalba didelio įspūdžio Europoje nepadarė, nes ir šiuo žygiu Musolinis nieko naujo nepasakė. Nors, įprastu būdu, kalbos forma buvo aštri, bet turinys seniai žinomas.

Politiniai sluoksniai iš šios Musolinio kalbos padarė išvadą, kad Prancūzija turėtų pirmoji pasiūlyti Italijai pradėti derybas.

Tuo tarpu prancūzai laikosi tos nuomonės, kad tegul italai jiems pasiūlo derybas.

Žodžiu, dar neaišku, kas, kam ir ką pasiūlys.

Bendromis jėgomis

Didelį įspūdį padarė žinia apie Anglijos generalinio štabo viršininko Gorto atvykimą į Paryžių.

Prancūzų dienraščiai praneša, kad generolą Gortą atvykti į Paryžių užprašė Prancūzijos generalinio štabo viršininkas gen. Gamelinas.

Kartu pranešama, kad su generolu Gortu į Paryžių atvyks dar keli anglų generalinio štabo aukštieji karininkai, kurie tuojau išvykę į Prancūzijos - Vokietijos pasienį apžiūrėti garsiųjų prancūzų tvirtovių - Mažinoto linijas.

Užsienio spauda šitokiam vizitui priduoda didelės reikšmės ir plačiai komentuoja, pabrėždama, kad galutinai paaiškėjo abiejų demokratinių didžvalstybių ne tik glaudus politinis, bet ir karinis bendradarbiavimas.

„AIDO" REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA: Wilno, ul Dąbrowskiego 5—1. Telefonas 29-59. Administracija priima nuo 9 iki 13 ir nuo 16 iki 18

REDAKCIJA gaunamus straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintų korespondencijų ir smulkesnių straipsnių redakcija nesaugo. Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams — 3 auks. Užsienyje — 3 doleriai. Atskiro numerio kaina 10 skatikų. Užsienyje dvigubai. Skelbimų kaina: tik ketvirtame puslapy — 20 skatikų už eilutę.

Wydawca-Leidėjas **Liudvikas Cicėnas**. Drukarnia-Spaustuvė „RUCH" Wilno, Tatarska 6. Telef. 21-83. Redaktor-Redaktorius **Vincas Budrevičius**.